

**Nota met betrekking tot buitenlandse wettelijke voorschriften
inzake jaarrekeningen van ondernemingen**

Op blz. 3 van het voorlopig verslag inzake het onderhavige wetsontwerp is aan de ondergetekende verzocht inlichtingen te verschaffen over de wettelijke voorschriften omtrent jaarrekeningen in een aantal andere landen, alsmede over het aantal ondernemingen waarvoor deze voorschriften gelden.

De ondergetekende heeft, op blz. 2, linkerkolom, voorlaatste alinea, van de memorie van antwoord toegezegd de gegevens waarover hij de beschikking kan verkrijgen, in een afzonderlijke nota mede te delen. Ter voldoening aan deze toezegging moge hij de volgende – uiteraard globale – samenvatting geven.

In *België* bestaat een verplichting tot publikatie van de jaarrekening voor de naamloze vennootschappen en de commanditaire vennootschappen op aandelen door weergave in het *Staatsblad*, alsmede voor personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en voor coöperaties door nederlegging ter griffie van de rechtbank. In *België* zijn aldus een 50 000 ondernemingen aan de publikatieplicht onderworpen; het totale aantal ondernemingen schat men op bijna 500 000, waarvan meer dan 400 000 door natuurlijke personen worden gedreven. Wettelijke voorschriften omtrent de inhoud der jaarrekening en de waardering der posten ontbreken vrijwel. Evenmin is wettelijk accountantscontrole voorgeschreven. De jaarrekening wordt gecontroleerd door de commissarissen (wier functie overigens niet dezelfde is als die van de Nederlandse commissarissen). Bij de naamloze vennootschappen, die een beroep op de kapitaalmarkt doen, moet ten minste een hunner zijn aangesloten bij het Instituut van bedrijfsrevisoren.

In *Luxemburg* bestaat een publikatieplicht slechts voor naamloze vennootschappen, alsmede voor de sociétés à responsabilité limitée die het bankbedrijf uitoefenen. Het aantal der publikatieplichtige vennootschappen wordt op circa 2500 geschat. Daarnaast bestaat nog een publikatieplicht voor de sociétés coöperatives. Evenmin als in *België* bestaan uitgewerkte wettelijke voorschriften omtrent de inhoud der jaarrekening en de accountantscontrole.

In de *Bondsrepubliek Duitsland* gelden wettelijke voorschriften omtrent de inhoud van de jaarrekening en de accountantscontrole, echter slechts voor de bijna 2500 Aktiengesellschaften en Kommanditgesellschaften auf Aktien, en niet voor de bijna 70 000 Gesellschaften mit beschränkter Haftung (behalve voor zover deze het bankbedrijf uitoefenen) en evenmin voor de meer dan 2 mln. andere ondernemingen. De §§ 148-161 van het Aktiengesetz, die voorschriften over de inhoud van de jaarrekening geven, zijn zeer gedetailleerd. Voor de balans en winst- en verliesrekening wordt een bepaalde vorm voorgeschreven, die op industriële en handelsbedrijven is afgestemd; vennootschappen in bedrijfstakken waarvoor het model niet past, mogen dan ook daarvan afwijken. In de voorschriften omtrent de winst- en verliesrekening wordt de opstelling van een exploitatierekening vereist, hetgeen in de praktijk tot administratieve moeilijkheden voor de bedrijven aanleiding blijkt te geven. De posten van de jaarrekening moeten worden geëvalueerd volgens de voor elke categorie wettelijk vastgestelde waarderingsvoorschriften. De voorgeschreven waarderingsnor-

men zijn vrijwel gelijk aan die van het fiscale recht. Dit heeft het bezwaar, dat fiscale faciliteiten de waardering in de jaarrekening beïnvloeden, hetgeen b.v. kan leiden tot belangrijke onderwaardering van activa en zodoende tot vorming van soms aanzienlijke stille reserves. In aansluiting daaraan behoeft de accountant dan ook slechts te verklaren of de jaarrekening aan de bepalingen van de wet en de statuten voldoet, en niet of zij een getrouw beeld van vermogen en resultaat geeft.

Concerns moeten een beperkt geconsolideerde jaarrekening opstellen; daarin moeten worden opgenomen de gegevens van de ondernemingen waarin een meerderheidsdeelneming bestaat, doch slechts voor zover deze in Duitsland zijn gevestigd.

Vermelding verdient voorts dat in Duitsland een wetsontwerp aanhangig is dat beoogt de grote ondernemingen, onverschillig hun rechtsvorm, te verplichten tot publikatie van hun jaarrekening. Als grote ondernemingen worden beschouwd die, welke aan twee van de drie volgende criteria voldoen: ten minste een balanstotaal van DM 125 mln., een omzet van DM 250 mln. en een aantal werknemers van 5000. Ten slotte is in april 1969 een Referentenentwurf – d.i. een ambtelijk voorontwerp – tot herziening van het G.m.b.H.-recht uitgegeven. Volgens dit, als discussiestuk bedoelde, ontwerp zou iedere G.m.b.H. worden verplicht tot publikatie van haar balans, doch niet van haar winst- en verliesrekening. Omtrent de inhoud van de jaarrekening die thans slechts summier is geregeld, worden gedetailleerde voorschriften voorgesteld, die door het Aktiengesetz zijn geïnspireerd, doch meer samenvatting van gegevens toelaten. De balans moet volgens het ontwerp door een accountant worden gecontroleerd, indien het balanstotaal het bedrag van DM 4 mln. overschrijdt.

In Frankrijk is de wetgeving omtrent de jaarrekening de laatste jaren sterk in beweging gekomen. Voor de opstelling van de jaarrekening van rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschappen en de waardering van haar posten gelden in beginsel evenals in Duitsland fiscale voorschriften (Décret nr. 65-968 van 28 oktober 1965). Bedrijfstaksgewijze worden van overheidswege modellen vastgesteld die zijn geïnspireerd op het zogenaamde Plan comptable général; de Franse wetgeving biedt evenwel de mogelijkheid hiervan voor de „commerciële” jaarrekening ten aanzien van de waarderingsnormen af te wijken, mits dit wordt vermeld in het jaarverslag (artt. 244 en 294-297 Décret nr. 67-236 van 23 maart 1967). Een verplichting tot nederlegging van de jaarrekening bij het handelsregister geldt voor de „sociétés par actions”, d.w.z. de sociétés anonymes en de sociétés en commandite par actions, doch niet voor de sociétés à responsabilité limitée. Het aantal sociétés par action wordt geschat op 60 à 80 000, doch verwacht wordt dat dit aantal als gevolg van de werking der wet op de handelsvennootschappen van 1966 zal dalen door omzetting van sociétés anonymes in sociétés à responsabilité limitée. Publikatie van de jaarrekening in een officieel blad is bovendien voorgeschreven voor de vennootschappen waarvan de aandelen ter beurze zijn genoteerd en die een balanstotaal van meer dan frs. 10 mln. hebben; deze vennootschappen moeten verder anderhalve maand na afloop van elk kwartaal hun kwartaalomzetcijfer publiceren, en binnen vier maanden na afloop van ieder halfjaar hun voorlopige balans. Aan de jaarrekening behoort voorts te worden toegevoegd een staat met gegevens omtrent deelnemingen; deze staat wordt gepubliceerd, indien ook de jaarrekening zelf in het bovenbedoelde officiële blad wordt gepubliceerd. De controle op de jaarrekening geschiedt door een of meer van overheidswege erkende commissaires aux comptes.

In Italië bestaan wettelijke voorschriften omtrent de inhoud van de balans en de waardering van de posten daarin, doch niet omtrent de winst- en verliesrekening (art. 2423 Cod. civ.). Deze voorschriften gelden zowel voor de società per azioni als voor de società a responsabilità limitata. De balans van deze vennootschappen moet ten kantore van het handelsregister worden nedergelegd. De jaarrekening van de società per azioni en die van de società a responsabilità limitata van enige omvang moeten worden gecontroleerd door het collegio sindacale;

heeft een s.p.a. een kapitaal van minimaal 5 mln. lire, dan moet tenminste een hunner behoren tot de revisori ufficiali dei conti. Inmiddels is een wetsontwerp tot herziening van het vennootschapsrecht ingediend dat mede een uitbreiding van het aantal voorschriften omtrent de jaarrekening bevat.

Buiten de Europese Economische Gemeenschap zijn voor Nederland in het bijzonder van belang de wettelijke voorschriften van Engeland en van de Verenigde Staten.

De Companies Act 1948 van Groot-Brittannië stelt voorop dat de jaarrekening „a true and fair view” van vermogen en resultaat moet geven (S 149). Overigens geven de wet en het daarop gebaseerde Eighth Schedule een aantal aanwijzingen voor de samenstelling en op enige punten voor de waardering der posten, doch deze aanwijzingen pretenderen niet, als in de Duitse wet, een volledige regeling van de jaarrekening; ook ontbreken voorschriften omtrent de vermelding van de omzet. De gegevens omtrent „subsidiaries” moeten worden opgenomen in een „group account”; als „subsidiary” wordt beschouwd een meerderheidsdeelneming, alsmede een onderneming waarin de moedermaatschappij het alleenbenoemingsrecht van (de meerderheid van) de bestuurders heeft. De jaarrekening moet worden gecontroleerd door een toegelaten accountant en bij de registrar of companies ter inzage worden gelegd.

De Companies Act 1967 heeft een aantal belangrijke wijzigingen gebracht. Vermelding verdient in de eerste plaats dat de bijzondere positie van de exempt private company, die haar jaarrekening niet behoefde te publiceren, niet langer bestaat. Vervolgens moeten thans de namen van de subsidiaries en van andere deelnemingen worden vermeld, behalve voorzover zij buiten het Verenigd Koninkrijk werkzaam zijn en de naamsvermelding door het bestuur schadelijk wordt geacht. Ten slotte kan worden gewezen op de verplichting tot het opgeven van de bezoldiging van de president-directeur, alsmede, naar aantal en orde van grootte, van de andere directors en van de personeelsleden die ten minste £ 10 000 verdienen. Naast de uitbreiding van de voorschriften omtrent de jaarrekening geeft de Companies Act 1967 nog andere voorschriften, o.m. met betrekking tot het directieverslag.

In de Verenigde Staten van Amerika ontbreekt een algemene wettelijke regeling inzake voorschriften omtrent de jaarrekening van ondernemingen; ook de vennootschapswetgeving van de staten afzonderlijk is daarover zeer summier. Zelfs bestaat voor een corporation geen wettelijke verplichting een jaarrekening aan de vergadering van aandeelhouders aan te bieden; de vaststelling van die rekening geschiedt dan ook niet door de aandeelhoudersvergadering, maar door de Board of Directors. Een federale regeling bestaat echter sinds de jaren dertig wel voor de jaarrekeningen van bepaalde groepen van ondernemingen. In deze tijd kwamen nl. de Federal Securities Act of 1933 en de Federal Securities Exchange Act of 1934 tot stand; bij deze laatste wet werd de Securities and Exchange Commission (S.E.C.) ingesteld. Deze wetten hebben betrekking op de jaarrekeningen van ondernemingen met effecten die via de „mails or channels of interstate commerce” worden verhandeld, voor zover zij aan het publiek worden aangeboden of aan een beurs in de Verenigde Staten worden genoteerd. Bovendien zijn sinds 1964 de federale voorschriften ook toepasselijk op die ondernemingen waarvan de aandelen weliswaar niet ter beurze zijn genoteerd, doch wel publiek („over the Counter”) worden verhandeld en die een zekere omvang (aandelenkapitaal, groter dan \$ 1 mln., aandeelhouders ten getale van meer dan 500) hebben bereikt. Door deze uitbreiding is het aantal ondernemingen waarvoor de federale voorschriften gelden verdubbeld, en wel tot ongeveer 6000. Daarnaast heeft de S.E.C. nog een beperkt toezicht op de jaarrekeningen van circa 10 000 ondernemingen. Dit toezicht is echter gewoonlijk achteraf, nl. in geval van misstanden die voor het beleggend publiek schadelijk zijn.

Ten aanzien van de bovengenoemde groepen van ondernemingen mag de S.E.C. rules en regulations vaststellen in het algemeen belang en ter bescherming van beleggers. Van deze bevoegdheid heeft de S.E.C. gebruik gemaakt door

vaststelling van de General Rules and Regulations, de Regulation S-X, die in het bijzonder geldt voor de financial statements welke aan de S.E.C. moeten worden overgelegd, de Accounting Series Releases, en de Forms, d.w.z. modellen met aanwijzingen.

De jaarrekeningen die aan de aandeelhouders worden voorgelegd, behoeven niet gelijk te zijn aan die, welke volgens de modellen bij de S.E.C. moeten worden ingediend; wijken zij af, dan behoren echter de verschillen wel te worden verklaard, en mag het beeld, dat ontstaat door samenvatting van in de modellen onderscheiden posten, niet misleidend zijn.

Van subsidiaries moeten, tenzij anders bepaald, de namen worden vermeld. De uitzonderingen gelden de buitenlandse subsidiaries, indien naamsvermelding zeer schadelijk zou zijn, en voorts de subsidiaries waarvan de gezamenlijke activa en omzetten niet meer dan 15 pct. van de geconsolideerde activa en omzetten bedragen.

Voor concerns is in het algemeen de indiening van geconsolideerde jaarrekeningen vereist.

De bij de S.E.C. ingediende jaarrekeningen worden door haar bewaard in een register, dat voor het publiek toegankelijk is.

Deze jaarrekeningen moeten door een erkend accountant zijn gecontroleerd. In het accountantsverslag moet een beoordeling van de gebezigde „accounting principles” worden gegeven. Het American Institute of Certified Public Accountants (A.I.C.P.A.) heeft een belangrijk aandeel gehad in de ontwikkeling van de accounting principles. Dit heeft o.m. ten gevolge gehad dat het euvel van de stille reserves vrijwel is uitgebannen. De door het instituut uitgegeven Accounting Research Bulletins vormden de grondslag voor de Accounting Series Release van de S.E.C.

Voor een nadere oriëntering over de buitenlandse voorschriften inzake de jaarrekening van ondernemingen moge de ondergetekende verwijzen naar de uitgave van de Duitse Ausschuss für wirtschaftliche Verwaltung (A.W.V.): Der Jahresabschluss van Aktiengesellschaften in Europa und U.S.A. (Erich Schmidt Verlag, 1966/67), al moet men er rekening mede houden dat ook deze, vrij recente, uitgave inmiddels in sommige opzichten, b.v. ten aanzien van Frankrijk en Engeland, reeds achterhaald is.

De Minister van Justitie,
C. H. F. POLAK.